

**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,
Sacrae Theologiae Professoris, Et sanctae Inquisitionis
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtutibus,
Et Vitiis Contrariis, In ...**

De Iustitia Et Iure, Continens Tractatus De Prudentia, Fortitudine, &
temperantia, de Ieiunio, & Iustitia generaliter sumpta, de Iustitia
commutativa, nempe de Pactis, & Contractibus in genere, de Promissione,
& Donatione liberali, de Commodato, & Deposito, de Mutuo, & Vjura, de
Emptione, & ...

**Castro Palao, Fernando de
Lugduni, 1669**

4. Qualiter voluntate contrahentium, iuramento decisorio, iudicis
sententia, & rei debitae interitu contractus obligatio cesset.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76677](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76677)

damnum, & scandalum quod ex ea violenta recuperatione timeri potest, quod regulariter grauissimum esse solet. Ob cuius causam merito Doctores iudicantur lege charitatis creditorem obligatum esse ab ea recuperationis via abstinere. & colligitur ex his quae docet Menoch. dicto casu 516. in fine.

Ad extremum famuli, alique obsequentes saepe conueniuntur insufficientis praemij ibi concessi ob praestita obsequia, ideoque autumant secrete se compensare posse. Quia in re breuiter dicendum est laetius alibi tradendum, famulos non posse mercedem sibi debitam occulte eripere, si amicabili petitione, aut iudicis interpellatione absque sui graui iactura obtinere valeant vt dictum est & expresse notauit Menoch. casu. 516. de arbitrar. Plerumque tamen conueniuntur minis iusto sibi stipendium concedi, cum tamen iustum concedatur. Pro cuius intelligentia, haec placet aduertere; stipendium iustum illud censeri debere quod lege taxatum est, vel ex communi vsu & consuetudine personis eiusdem generis in eo ministerio obsequentibus conceditur. Sicuti notatur Federic de Senis. conf. 218. Petr. Nauarra. lib. 3. de restit. cap. 2. num. 409. Menoch. lib. de arbitrar. cent. 6. casu. 514. Exemplis rem declaro. Vfluuient vt princeps, dux, aliusue nobilis qui in sui obsequium pueros educandos suscipit nullam mercedem praeter victum, & vestitum, & forte non integrum constituit. Alij hauriunt famulis certas horas diei liberas relinquunt, vt studijs vacare possint, quibus non vestitus, sed victus tantum concedi solet de quibus Curtier. de iur. m. confr. ma. cas. 64. num. 3. Aliud est genus famulorum qui ad certum genus obsequij designati nimirum ad seruumendum, ad comitandum, certis diei horis, reliquum vero tempus liberum eis relinquunt, iis enim nec victus integer, nec vestitus conceditur, sed pro qualitate laboris, & temporis, & rerum agendarum gravitate mensurandum est stipendium.

Si conuentio facta inter haerem, & famulum de stipendio minus solito, quia famulus supplex petiit, vt in obsequium reciperetur, quem Dominus noluit accipere nisi diminuta mercede sita, nec tenetur haec mercedem accrescere, nec famulus potest occulte eripere, quia illa merces designata censetur iusta, & obsequium illius famuli minus solito valere, quia & se obtulit, & eius obsequio forte Dominus non multum indigebat, vel aliud commodius reperire, mercede enim vt diei solet vitronea viuiscunt. Sic Nauarra. cap. 17. num. 109. Lessius. lib. 2. cap. 12. num. 61. Petr. Nauarra. ib. 3. cap. 1. num. 356.

Deinde si tacite vel expresse promissum est famulo aliquod officium, vel diligentia, fauorque praestandus in officij, vel beneficij consecutione, alicuius rei famulo vtilis, postmodum vero Dominus nihil horum praestat, poterit famulus occulte eripere quanti promissum aestimatur, si alia via obtinere nequit, quia ea promissio pretio aestimabilis est. Dixi tacite, nam ex eo tantum quod Dominus intelligeret eo sine famulum, suam domum iugredi, eique obsequij, laetis esse videtur, inquit Lessius supra, vt obligatus censetur.

Practerea cum Dominus alijs in rebus, vel longiori tempore famulum occupat, quam a principio conuentum est, tenetur solvere prudentis arbitrio, quod aestimatum fuerit, quia illud obsequium est pretio aestimabile, ad quo famulus ex vi promissae mercedis non astringitur. Vnde si famulum receperit, vt comitaretur filium cum scholas pergit, illum doceret, & alijs ministerijs occupat, vel promissisti certas horas diei liberas relinquere, quod tamen non praestas, teneris certe satisfacere, & famulus se compensare poterit, si alia via pretium sui laboris non valet obtinere. Vt docuit Nauarra. dicto cap. 17. n. 111. & 118. Menoch. casu. 514. in fine. & 415.

Item famulus paratis suo hato omnibus horis diei inseruire, tamen non inseruiant debetur integer victus & vestitus, vel stipendium ad id sufficiens, nam cum famulus ex suo labore, & industria debeat victum, & vestitum querere, & in tui gratiam exhibeat, vel saltem exhibere paratus sit, a te victum, & vestitum postulare debet. Sicuti bene aduertit Nauarra. d. cap. 17. num. 110 Denique si famulus ob equum exhibeat voluntate gratuita, & non quasi coactò, aut non animo se compensandi, vel expectandi mercedem nullus est compensationis locus, quia de obsequio proprio donationem liberam fecit.

§. I V.

Qualiter voluntate contrahentium, iuramento decisorio, iudicis sententia, & rei debita interitu contractus obligatio cesset

- 1 In contractibus innominatis qualiter obligatio cesset.
- 2 Ex iuramento decisorio absoluitur debitor a debito quoad forum externum.
- 3 Interitu rei quoad speciem absoluitur debitor.

IN contractibus innominatis cessat obligatio ex mutuo consensu, vt de se constat. Item ex parte eius qui contractum impiecit volente alia parte stare contractui. Nam eo ipso reperere

potest datum taquam datum ob causam causa non secuta, vel agere ad interesse. iuxta leg. naturalis. §. cum modo de prescrip. vrb. bis. leg. si pecuniam leg. §. si n. ff. de condit. caus. dicit leg. si liber. Cod. de condit. causam. & habetur leg. regia §. tit. 6. & leg. 43. tit. 4. par. 5. Quod adeo verum est, vt non solum iure civili, sed canonico haec reperitio tibi concedatur. Illam cito alter reus implere, id satis non est quominus tu qui debito tempore impleris non possis, a teumque agerem, & adimplere volentem excipere, quia debito tempore non impleuit, quae exceptio opponi semper potest. Vt docuit Bart. in leg. 1. §. & par. ff. quod vi, a ut clam. Mafcard. de probat. volum. 3. cencus. 1381. numer. 21. Roland. conf. 53. num. 3. lib. 2. Fachin. lib. 1. conuener. cap. 8. Neque se tueti poterit ex eo tantum quod obducent, nisi forte tu recipere nolueris, quia non solum debebat offerre, sed de facto dare, & obligatio non habet vim implendi. Vt notat Gloss. in leg. iur. gentium verbo facias, ff. de pactis, nisi secuta depositio, & confiscatione. Vt aduertit ibi Iason. n. 1. & facti lex acceptum Cod. de usuris.

Deinde cessat obligatio si creditor eo quod debitum liquidare non possit debeat debitori iuramentum decisorium, debito iurante nihil deferat, absoluitur in foro externo ab obligatione solvendi saltem quoad obligationem, & actionem naturalem, tamen factio, & obligatio civilis permanere videatur interim ac iurisdictione iudicis non accedit. Haec tamen actio exceptione declarationis iuramenti elidi potest. Sicuti diximus de pacto nudo. Vt colligitur ex leg. si eorum §. naturalis ff. de solut. iuris. §. iusurandum, ff. de iur. iurando. & §. praeter. §. aequi in leg. Titia centum. §. ult. ff. de leg. 1. ibi Gregor. Lopez. Molin. trad. 2. disp. 564. Accedente vero sententia iudicis iurati debitor ab obligatione liberatur, ac si de facto soluerit. Vt deciditur in suprad. legibus, & aduertunt Gregor. Lopez, & Molin. supra. Observat autem recte Molin. hanc doctrinam in foro externo locum habere, nam in foro conscientiae quod veritati nititur debitor ab obligatione liber non est, si falso iurauit, iniquique medius sententiam in sui fauorem extorsit.

Quarto interitu rei debita quoad speciem absolutur debitor ab obligatione, si perit ante moram. Vt dicitur in leg. Titia centum. §. ult. ff. de leg. 1. ibi Si alteri stichum haeres dederit, quem duobus dare dum natus fuerat, & antequam interpellaretur ab altero mortuus est haeres non tenetur, quia nihil per eum factum intelligitur. Ad idem est lex quidam testamento §. si rivi ff. de leg. 1. & leg. plane ff. si quadrupes pauper fecisse dicat. leg. si seruus communis ff. de iuris. Ac si post mortem debitoris perit, non absolutur debitor ab obligatione sed adimplendum praestare debet. Vt probat lex quod vi. §. si certum peratur. ibi. Quod te mihi dare oporteat id postea petierit, quam per te factum erit quominus mihi dares, tuum fore detrimentum constat. Hoc autem intelligendum est, dummodo eadem res apud dominum non esset eodem casu sortuito petitura. Vt expresse habetur. leg. si plures §. 1. ff. de offi. iud. si res sua natura, ante rem iudicatum intercederet, veluti si homo mortuus fuerit Sabinae, & Cassius, absolui debere cum quo actum est dixerunt, quia aequum sit naturalem interitum ad actorem pertinere, vique cum interitum esset ea res, etsi restituta esset actori, & tradit Gregorius Lopez. leg. 9. tit. 14. par. 5. & pluribus comproba Fachin. lib. 2. conuener. cap. 72.

§. V.

Quo pacto obligatio debiti creditoris remissione cesset.

- 1 Remissione creditoris soluitur obligatio.
- 2 Debet esse debitum eius qui remittit, & quid in hereditas defuncti.
- 3 Oportet non sit inhabilis ad hanc remissionem.
- 4 Remissio liberè facienda est.
- 5 Remissione interpretatur debitum soluitur.
- 6 Quem effectum pariat remissio per pactum nudum.
- 7 Remissio verbis, & facto inducitur.
- 8 Explicatur an ex remissione vnus debitoris ceteri liberentur.

REmissione creditoris solui obligationem testatur D. Theop. ferè ab omnibus receptus 2. 2. quae ff. 62. art. 6. ad 3. & ibi 8. ibi Caiet. & verbo restituitur numer. 7. Nauarra. cap. 17. numer. 45. Sotus lib. 4. de iustit. q. 7. art. 4. Lessius lib. 1. cap. 11. numer. 34. & colligitur ex leg. si fundum §. Titio fundum ff. de legat. 1. quatenus asserit remissionem debiti esse virtuale ius solutionem. Neque huius remissionis valor impeditur ex eo quod animum haberes debitum non solvendi, quia is animus voluntariae remissionis, & donationi non obstat, vt dixit Petr. Nua. lib. 4. c. 5. n. 29. Eman. Saa. verbo restituitur n. 28.

Duplex autem conditio in hac remissione interuenire debet, vt effectum obtineat. Prima vt creditor remittens debitum aliquo ex capite ab ea remissione non impediatur. Coniungit autem impedi, si debitum non sit tantum eius creditoris, sed alterius, vt dicitur